

Panelė su lape

Lietuvos žvalgybos legenda

Scenarijus ir piešiniai
MIGLĖ ANUŠAUSKAITĖ
Spalvos
TOMAS MITKUS

Idėjos iniciatorius

Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas

Leidybos partneris

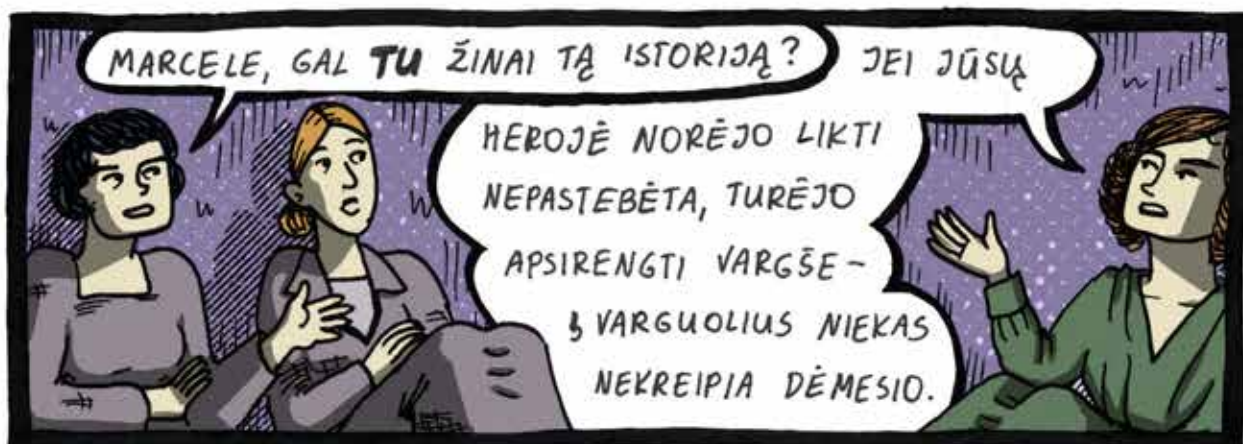
Lietuvos kariuomenė

© Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas,
2023

ISBN 978-609-96424-1-3

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios
bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt

KGB KALĒJIMAS, 1944

Marcelė Kubiliūtė... Su kuo palaikai ryšius užsienyje?

SU NIEKUO.

Kas šita moteris nuotraukoje?

NEŽINAU.

Kokiam komitetui priklausai?

PAGALBOS
DAUGIAVAIKĖMS
ŠEIMOMS.

MELAS!! SAKYK, KOKIAM DAR KOMITETUI PRIKLAUSEI, NES KITAIP...

JOKIAM KITAM
NEPRIKLAUSIAU.

NESUPRANTU,
KAIP JI TAIP RAMIAI
LAIKOSI.

REIKIA JĄ STIPRIAU PASPAUSTI.

TAU GRESIA SUŠAUDYMAS
PAGAL 159,2 STRAIPSNĮ.

PARAGRAFŲ NEŽINAU,
O MIRTI NEBIJAU.

LABAI JAU
RAMI
JAUTIESI.

ESU TARP ŽMONIŲ, TAI
NIEKO NEBIJAU, TIK
MIŠKE VILKŲ BIJAU.

TIEK TO, VESK JĄ ATGAL
Į KAMERĄ.

PALAUKIT!

REIKALAUJU ŠUKŲ!
PUOLA UTĖLĖS IR
JŪS **PRIVALOT**
DUOTI MAN
ŠUKAS!

IŠ PRADŽIŲ LIETUVA
UŽIMTA RUSIJOS
IMPERIJOS.

TADA - I PASAULINIS KARAS
(1914 - 1918)

MES SU BROLIU TUOMET PASITRAUKĖM Į RUSIJĄ.

PAGALIAU - LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖ! BET IR JĄ REIKĖJO GINTI.

NUO BOLŠEVIKŲ,

LENKŲ

IR BERMONTININKŲ

1920 m. VILNIŲ UŽIMA ŽELIGOVSKIS
IR LIETUVOS SOSTINE TAPTA KAUNAS.

II PASAULINIS KARAS.
1940 m. ATĖJO SOVIETAI,
1941 m. - NACIAI...

... 1944 m. - VĖL SOVIETAI.

... IR PASILIKO. IR SĖDIM DABAR SOVIETŲ KALĖJIME.

JIS KAS VAKARĄ MUS APLANKYDAVO...

BET MICHAILOVAS
RIMTAS,
GRAŽUS,
BŪSIMAS
DAKTARAS!

NA, TAIP, JIS MIELAS...

GERAI. RYTOJ JIS ATEIS IR NUSPŘESIM, KADA VESTUVĖS.

SVEIKI.

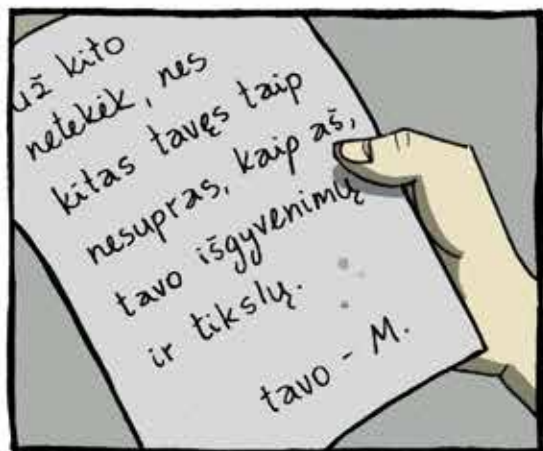

MANE PAŠAUKĖ 3 KARĄ.

VĒLIAU SUŽINOJAU, KAD KARE
MICHAILOVUI PERŠOVĖ PLAUTĖ.

PRIĒŠ MIRDAMAS
PARAŠĖ MAN LAIŠKĄ.

PO I PASAULINIO KARO GRĮŽUSI Į VILNIŲ
ATIDARIAU MOKYKLĄ, DIRBAU SPAUDOJE.

LIETUVA BUVO LABAI JAUNA VALSTYBĒ -
REIKĒJO IŠLAIKYTI DAR TRAPIĄ NEPRIKLAUSOMYBĘ.

NEBIJOK, AŠ LIETUVOS PUSĖJE.

TAIP SUSIPAŽINAU SU LIETUVOS ŽVALGYBOS 5KŪRĖJU.

VILNIUS-
LIETUVOS SOSTINĖ,
BET VILNIAUS KRAŠTO
POLITINĖ SITUACIJA
NESTABILI IR
SUDĖTINGA.

JEI NORIME IŠSAUGOTI
NEPRIKLAIMOMYBĘ,
TURIME STEBĖTI
PRIEŠIŠKĄ VEIKIMĄ.

TAČIAU
KOKYBIŠKAM
ŽVALGYBOS TINKLUI
5KURTI TIESIOG
NETURIME
LĖŠŲ.

TODĖL SUMANIAU VERBUOTI MAŽIAU PASTEBIMUS ŽMONES:

MEDICINOS
SESERIS,

TARNAITES.

KAIP TA, KURIĄ SUTIKAU GATVĖJE?

PLAUKŠT

ŽINAU!

JI MAN TIESIOG VISKĄ IŠPASAKOJO!

PLAUKŠT

ŽINAU! TAIP, JOS NEPASTEBIMOS,
BET IŠ JŲ - MENKA NAUDA.

1918 - 1919 METAIS TIKRAI BUVO KĄ STEBĖTI: PROPAGANDINĘ SPAUDĄ, KOMUNISTUS, UŽSIENIO VALSTYBIŲ AGENTUS...

ARBA IŠMAT ŠITĄ STRAIPSNĮ,
ARBA TURĖSIT BĖDŲ.

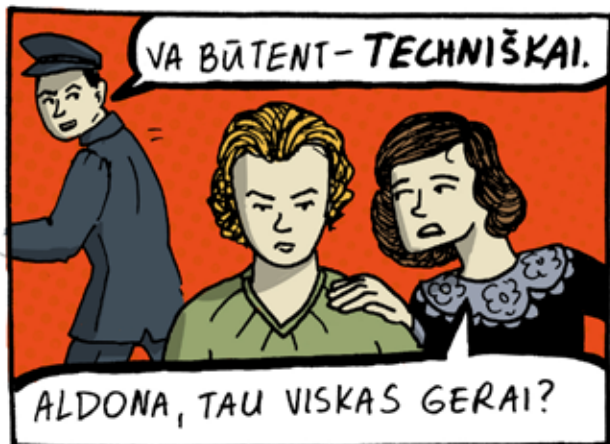
AŠ SKŪSIUSI VALDŽIAI!

JŪSŲ VALDŽIA - KAUNE!

BET VILNIUS IRGI TECHNIŠKAI
PRIKLAUSO LIETUVAI.

VA BŪTENT - TECHNIŠKAI.

ALDONA, TAU VISKAS GERAI?

KAS ČIA TOKS BUVO?

CENZORIUS...

GAL TIKRAI PASITRAUKTI
Į KAUNĄ?
PAVARGAU
NUO VISKO...

SUSIIMK, ALDONA!
DABAR PATS TAS
METAS, KAI GALIM
BŪTI NAUDINGOS
LIETUVAI!

MARCELE,
NORIU TAVE
SU KAI KUO SUPAŽINDINTI...

BET PO KIEK LAIKO...

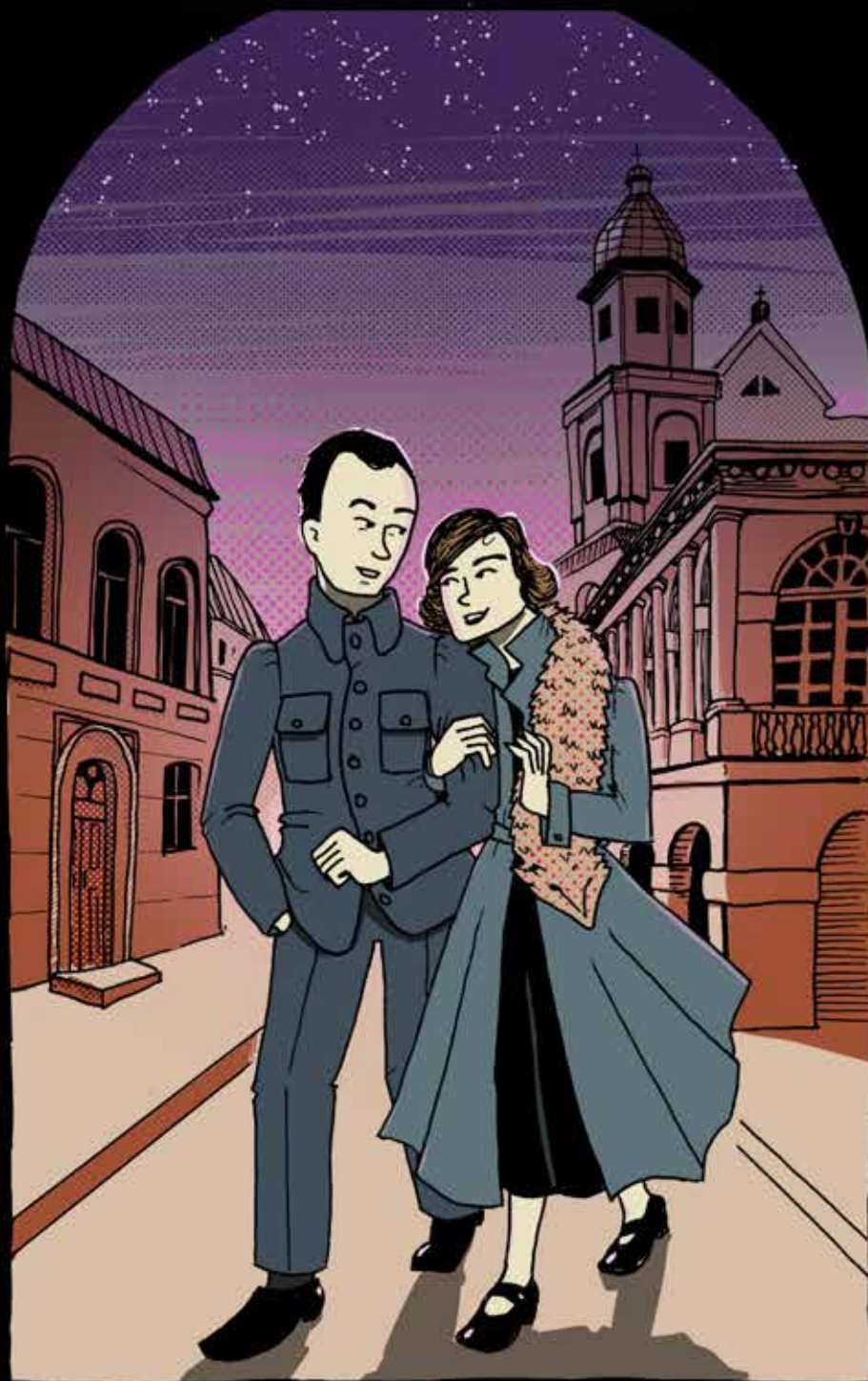

ČIA GI TAS
CENZORIUS!

PETRAS VRUBLEVSKIS,
MALONU SUSIPAŽINTI.

IR. NETRUKUS...

ĮVAIRIOSE LIETUVOS VIETOSE YRA ORGANIZACIJOS SLAPTAVIETĖS SU GINKLAIS.

SUTARTU LAIKU MŪSŲ ŽMONĖS IMS ŠAUDYTI IR KELTI SĄMYŠĖ.

TADA NEVA SUKILIMO MALŠINTI ATVYKS LENKIJOS KARIUDMENĖ...

...IR LIETUVOJE ĮTAISYS PROLENKIŠKĄ VALDŽIĄ.

Gerai, o kam tu man viską pasakoji?

NES AŠ... AŠ PATS LIETUVIS. MAN... PASIDARĖ GAILA LIETUVOS. ALDONA SAKĖ, KAD GALĖTUM PERDUOTI ŽINIAS LIETUVOS VALDŽIAI Į KAUNĄ, KAD UŽKIRSTŲ KELIĄ SUKILIMUI.

TAIP, BET PIRMA MAN REIKIA ŽINOTI, KUR TOS SLAPTAVIETĖS.

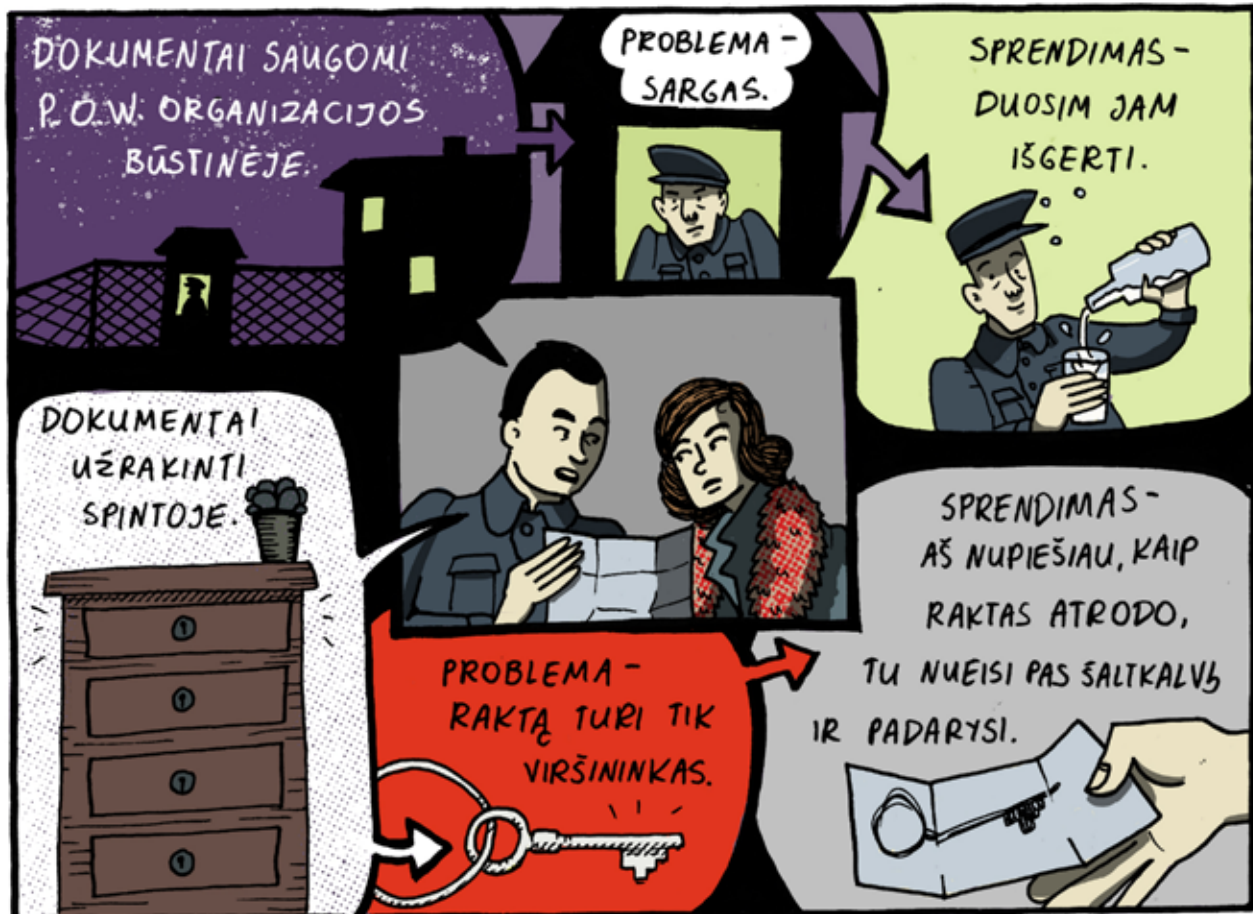
VISKAS UŽFIKSUOTA DOKUMENTUOSE.

GERAI, TAI KUR TIE DOKUMENTAI?

PIRMIAUSIA TURI IŠREIKALAUTI IŠ LIETUVOS VALDŽIOS, KAD MANE PRIIMTŲ IR IŠSIŲSTŲ MOKYTIS Į UŽSIENĮ.

O DOKUMENTAI...

VĒL SESUO
PADEŠ DIRBTI?
O, KAD MAN TAIP KAS PADĒTU!

IR TĀ PATĪ VAKARĀ:

ŽINAI, GERAI
SAKAI, GAL EIK
NAMD, AŠ PABUDĒSIU UZ TAVE.

SUVEIKĒ!

GRIEBIAM IR BĒGAM!

PALAUK!

PAIMSIU IR PINIĢU—

ATRODYS KAIP APIPLĒŠIMAS!

GRĮŽĘ Į MANO BENDRABUTĮ VISĄ NAKTĮ RŪŠIAVOME DOKUMENTUS.

ATRODO, BAIGĖM.

TAIP, GREIČIAU PERSIRENK IR BĖK.

TAU VISKAS
BUS GERAI?

DĖL MANĖS NESIJAUDINK. ALDONA
IRGI PABĖGO Į KAUNĄ, GAL SUSITIKSIT...

P. O. W. TIK PO 2 DIENŲ SUSIZGRIBO, KAD TRŪKSTA DOKUMENTŲ.

DAROM KRATĄ.

DARYKIT, NIEKO ČIA NĖRA.

VIENAS POLICININKAS PAMATĖ PAS MANE
PETRO KEPURĘ, BET NIEKO NESAKĖ.

AŠ IR NEŽINOJAU,
KAD BUVO
RENGIAMAS
SUKILIMAS!

JEI NEŽINOJOT, REIŠKIA,
KAD AŠ GERAI
ATLIKAU
SAVO DARBAŲ.

IR KAIP VISKAS BAIGĖSI?

PAGAL DOKUMENTUS
BUVO LENGVA RASTI
SLAPTAVIETES IR
ORGANIZATORIUS.

P.O.W. ŠTABAS BUVO
LIKVIDUOTAS
IR SUKILIMAS
NEĮVYKO.

BET VĒLIAU ŽELIGOVSKIS VIS TIEK UŽĒMĒ VILNIŲ.

TAIP, BET NE VISĄ LIETUVĄ.

AŠ PORĄ METŲ DAR RAMIAI GYVENAU VILNIUJE
KITA PAVARDE, KOL SUŽINOJAU, KAD VALDŽIA IŠSIAIŠKIND
MANO TAPATYBĘ - BUVO METAS TRAUKTIS Į KAUNĄ.

KAUNE STUDIJAVAU IR DIRBAU UŽSIENIO REIKALŲ
MINISTERIJOJE, VILNIAUS REIKALŲ DEPARTAMENTE.

BET VALDŽIA IŠPILDĖ NE VISUS SAVO PAŽADUS...

PETRAI! KĄ ČIA DARAI?
MANIAU, KAD TU UŽSIENYJE...

NE, NIEKAS MANĖS
NEIŠSIUNTĖ. GAVAU PRASTAI
APMOKAMĄ DARBĄ RAJONE
IR TIEK.

TAIP NETEISINGA!
AŠ SKŪSIUOSI!

NESIJAUDINK, MARCELE,
TAI NE TAVO KALTĖ.

NEGALĖJAU ATITAISYTI VISŲ NETEISYBIŲ,
BET STENGIAUSI PADĖTI BENT JAU VILNIAUS LIETUVIAMS.

BET 1939 METAIS LIETUVA
VĒL ATGAVO VILNIŲ -
ISTORINĒ SOSTINĒ GRĒŽO
ETNINEI LIETUVAI!

AHA, BŪTŲ GERAI, JEI
NETRUKUS NEBŪTŲ ATĒJĒ
IR SOVIETAI!

AŠ TAIP DŽIAUGIAUSI, GRĒŽUSI 5 VILNIŲ!
BET TUOJAU PRASIDĒJO TRĒMIMAI...

KUR JUOS VEŽAT?

NE TAVO REIKALAS.

TEN MANO BROLIS, LEISKIT BENT VANDENS NUNEŠTI.

IMK IR PINIĢŪ -
GAL UŽTEKS, KOL
VĒL PASIMATYSIM.

AČIŪ, MARCELE.
BET... NEMANAU, KAD
VĒL PASIMATYSIM.

TAIP, BUVO BAIŠU.
BET PO TO NACIAI
BUVO DAR BLOGIAU.

O KAM LYGINTI?
NEI VIENIEMS, NEI KITIEMS VISAI
NERŪPĒJO ŽMOGAUS GYVĪBĒ.

KARTĀ NAKTĪ ĒJAU VILNIAUS GATVĒMIS IR MAČIAU,
KAIP IŠ GETO VARĒ PULKĀ ŽMONIŪ SUŠAUDYTI.

ŽYDUŲ MOTERYS SU
VAIKAIS ANT RANKŲ...

VISI ĒJO TYLĒDAMI.

TUO METU BUVAU APSISTOJUSI PAS MARIJĄ MEŠKAUSKIENĘ.
IR VIENĄ VAKARĄ...

Čia Irena, ji pas mus truputis
pagyvens.

MARCELE!

IRENA!

Jūs pažįstamos?

Taip, Marcelė man padėjo
susirasti darbą, kai pabėgau
iš geto.

Mes-
draugės!

IRENA BUVO LABAI PROTINGA, MAN PATIKO SU JA KALBĖTIS.

Aš mačiau tiek
ŽIAURUMO...
Esu pažeminta,
paženklinta ir
medžiojama.

Bet sutikau ir daug
GERŲ žmonių - nepriklausomai
nuo tautybės ar
tikėjimo. Štai kad ir
TU: mūsų pokalbiai
man - tikra atgaiva.

Atleisk, kad negaliu padėti daugiau.
Bet vieną dieną tikrai galėsi
gyventi
laisvėje.

LAISVĖ...

GALVOJU, KAS YRA TA LAISVĖ.

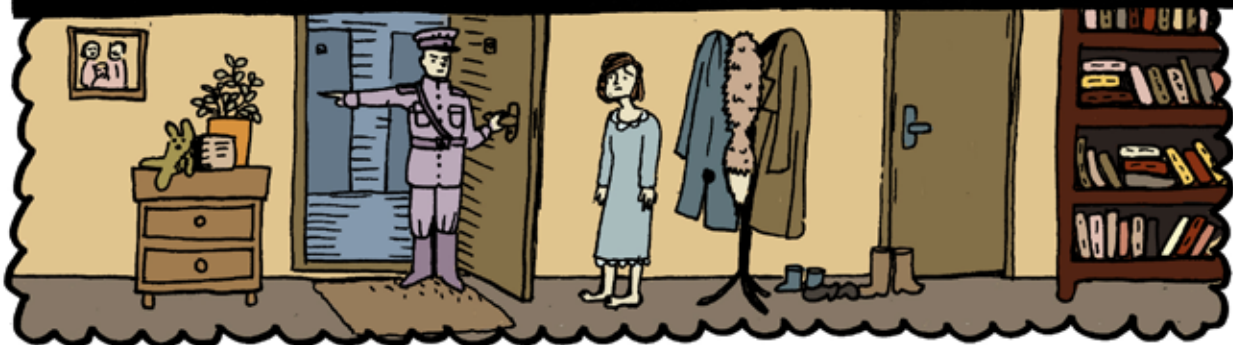

LAISVĒ YRA UŽ
ŠĪTŪ SIENUŅ!

IR TAI - KAŽIN. NEGALIMA LAISVAI
KALBĒTI, BET KAS GALI BŪTI SUIMTAS...
NET NEŽINODAMAS,
UŽ KA?

MAN TAIP IR BUVD...

ATĒJO VIDURY NAKTIES, PASAKĒ, KAD REIKIA PASIRAŠĪTI UŽ BUTO.
ŠEIMININĒ, IR ATVEŽĒ ČIA... TIESIĢ SU NAKTINIAIS MARŠKINIAIS.

NEBIJOK, ATEIS LAIKAS, KAI VĒL BŪSIM...

MARCELĒ KUBILIŪTĒ ŠAUKIAMA TARDYMI.

IKI, MAN METAS.

LAISVĖ YRA... KAI TAVĖS
NEPERSEKIOJA, KAI JAUTIESI
SAUGIAI IR GALI BŪTI SAVIMI.

BET ŠALIA TO YRA IR
VIDINĖ LAISVĖ.

TAIP, PASAULIO VALDOVAI
GALI BŪTI SAVO VALDŽIOS
VERGAI, O GRANDINĖMIS
SURAKINTAS KALINYS -
LAISVESNIS UŽ JUOS.

MANO VIDINIS GYVENIMAS -
VISAI ATSKIRAS PASAULIS.

JAU ŠVINTA.

Komikso struktūrą įkvėpė vienas iš Marcelės autobiografijos epizodų – KGB kalėjime ji su kameros draugėmis kalbėdavosi apie knygas, bandydavo prisiminti, kokias knygas yra skaičiusios, pasakodavo viena kitai jų siužetus. Pamaniau, kad per šiuos pokalbius galiu papasakoti apie svarbiausius Marcelės gyvenimo epizodus, jos žvalgybinę veiklą tarpukariu. Politinė tarpukario situacija iškėlė savų iššūkių – kaip trumpai, bet aiškiai atskleisti okupacijos periodus, kovą dėl Vilniaus, neapsunkinant komikso informacija. Išgryninti svarbiausius įvykius ir politinę situaciją padėjo konsultacijos su istorike Enrika Kripiene.

Marcelė Kubiliūtė – legendinė asmenybė, tačiau tuo pat metu ir paslaptinga. Jos autobiografija – nepaprastai vertingas šaltinis, tačiau reikia nepamiršti, kad autobiografija parodo žmogų tokį, kokį jis pats save mato, o tai nebūtinai sutampa su aplinkinių nuomone. Pasiremddama šiuo šaltiniu, susikūriau savo nuomonę apie Marcelę: patriotiška, besirūpinanti žmonių gerove, nepaprastai tvirta asmenybė, savo valion palenkianti net priešus, bet tuo pačiu – kategoriška, kartais netgi užsispyrusi. Norėjau parodyti ją kaip tikrą, gyvą žmogų su savomis idėjomis ir savais rūpesčiais. Kai kuriems jos autobiografijoje minėtiems epizodams išgalvojau dialogus (pavyzdžiui, rakto darymas), kitus perteikiau nieko nepridėjusi (pavyzdžiui, Petro kepurė). Komikso pabaigoje naudoju citatas apie laisvę iš Marcelės autobiografijos ir iš Irenos Veisaitės kalbos.

Papildomą lygmenį komiksui suteikia Tomo Mitkaus darytos spalvos – nustebau, kiek daug atmosferos galima perduoti spalvomis ir kaip jos suteikia identitetą kiekvienam puslapiui ir atvartui. Labai džiaugiuosi, galėjusi prisidėti prie šio unikalios projekto.

Komiksų autorė Miglė Anušauskaitė

KELI ESKIZAI, KAIP KURTAS KOMIKSAS „PANELĖ SU LAPE“

O kas ji?

Taiigi vakare...

Mano sesuo. Tau sunku naktį dirbti, imk, nusipirksi ko nors išgerti.

Panelė su lape pajuto, kad yra sekama.

Norėdama atsikratyti persekiotojo, nėrė į tarpuvartę...

Raktas netinka.

Ji nieku gyvu negalėjo leisti dokumentams patekti į priešų rankas.

Bet buvo per vėlu – vyras sugriebė ją už rankos!

Kaip tai netinka?

O tada... Nebeatsimenu. Man atrodo, kad jinai ji suviliojo.

O man atrodo, kad ji žiebė jam į marmūzę.

Tu blogai pagaminai!

Tu blogai nupiešei!

Šss!

Einu, padarysiu naują.

Ne, iš kur ji galėjo mokėti muštis?

Kokia ankstyva klientė!

Raktas netiko.

O kodėl būtinai "suviliojo"? Nes ji - moteris?

Tai negi gatvėj nakvojot?

Gerai, matau, kad bus nelengva naktis.

Duokit, pažūrėsiu, ką galiu padaryti.

TAIP SUSIPAŽINAU SU LIETUVOS ŽVALGYBOS ĮKŪRĖJU.

VILNIUS-
LIETUVOS SOSTINĖ,
BET VILNIAUS KRAŠTO
POLITINĖ SITUACIJA
NESTABIU IR
SUDĖTINGA.

JEI NORIME IŠSAUGOTI
NEPRIKLAUSOMYBĖ,
TURIME STEBĖTI
GALIMAS GRĖSMES.

TAČIAU
KOKYBIŠKAM
ŽVALGYBOS TINKLUI
ĮKURTI TIESIOG
NETURIME
LĖŠŲ.

TODĖL SUMANIAU VERBUOTI ŽMONES, KURIŲ NIEKAS NEPASTEBI:

MEDICINOS
SESERIS,

TARNAITES.

Marcelė Kubiliūtė... Su kuo palaikai ryšius užsienyje?

SU NIEKUO.

Kas šita
moteris
nuotraukoje?

NEŽINAU.

Kokiam komitetui
priklausai?

PAGALBOS
DAUGIAVAIKĖMS
ŠEIMOMS.

JI MAN TIESIOG VISKĄ IŠPASAKOJO!

ŽINAU! TAIP, JOS NEPASTEBIMOS,
BET IŠ JŲ - MENKA NAUDA.

MELAS!! SAKYK, KOKIAM DAR KOMITETUI PRIKLAUSEI,
NES KITAIP...

JOKIAM KITAM
NEPRIKLAUSIAU.

NESUPRANTU,
KAIP JI TAIP RAMIAI
LAIKOSI.

REIKIA JĄ STIPRIAUSIAU PASPAUSTI.

MARCELĖ KUBILIŪTĖ:

„DIRBSIU, KIEK JĖGŲ TURĖSIU, SAVO KRAŠTO GEROVEI“

Marcelė Kubiliūtė gimė 1898 m. liepos 28 d. nedideliame Šiaurės Rytų Lietuvos kaimelyje Tindžiuliuose, pasiturinčių ūkininkų šeimoje. Vaikystėje buvo meniška, žingeidi mergaitė – mėgo šokius, dainas ir muziką. Kadangi pradžios mokslų jai atrodė negana, labai apsidžiaugė, kai vyresnysis brolis Juozas mokytis ją pasiėmė į Panevėžį. Kiek vėliau jau paauglę Marcelę jis atsivežė ir į Vilnių, kur ji dienomis dirbo krautuvėje, o vakarais lankė pamokas paties Jono Basanavičiaus įsteigtoje lietuvių dviklasėje mokykloje. Brolis merginai nuo pat mažų dienų buvo įkvėpėjas ir autoritetas – neabejotina, kad tai iš jo, draustos lietuviškos spaudos platintojo, daraktoriaus, lietuvių atgimimo veikėjo, Marcelė gavo tautiškumo, valstybingumo ir visuomeniškumo pagrindus, kurie formavo visą jos vertybinę sistemą bei pasaulėžiūrą.

Kilus Pirmajam pasauliniam karui M. Kubiliūtė kartu su kitais mokiniais evakavosi į Rusiją – iš pradžių atsidūrė Voroneže, vėliau – tuometiniame Petrapilyje (dab. Sankt Peterburge). 1918 m. ji grįžta į Lietuvą. Valstybė tik kuriasi, laikai neramūs. Marcelė kimba į darbus: dirba banke, lietuviškoje spaudoje, organizuoja nemokamas pamokas lietuvių darbininkų vaikams. Į veiklių, sumanių merginų netrukus dėmesį atkreipia Lietuvos žvalgyba. Atsitiktinumo, nuoseklių pastangų, o gal jų abiejų dėka, padedama pažįstamos Aldonos Čarneckaitės, Marcelė susipažino su karininku Piotru Vrublevskiu. Iš jo sužinojo apie rengiamą sąmokslą – Lietuvoje įvykdyti karinį perversmą, nuversti vyriausybę. Marcelė iš Piotro gavo pažadą padėti gauti tai įrodančius dokumentus, instrukcijas. Marcelei pavyko tuos dokumentus gauti. Pasak istorinių šaltinių, jais remiantis Laikinojoje sostinėje buvo rastas ir likviduotas karinės organizacijos POW štabas ir užkirstas kelias tolesnei kenkėjiškai veiklai. Grėsmė jaunai Lietuvos valstybei likviduota. Vykstant Nepriklausomybės kovoms su lenkais, jų galiausiai užimtame Vilniuje Marcelė rūpinosi sužeistais Lietuvos kariais, belaisvių išlaisvinimu, žuvusiųjų laidojimu. Elžbietos Banevič pavarde prisistatydavusi Kubiliūtė tęsė ir žvalgybininkės veiklą, tačiau 1922 m. rudenį Marcelė buvo priversta palikti Vilnių.

Kaune M. Kubiliūtė įsidarbino Užsienio reikalų ministerijoje. Pati organizuodavo ir vykdavo slaptas pinigų bei lietuviškos spaudos perdavimo operacijas Vilniaus krašto lietuviams. Ne tik dirbo, bet ir mokėsi – universitete studijavo istoriją. Aplinkinius – nuo vaiko iki profesoriaus ji žavėjo savo šiluma ir rūpestingumu, visomis išgalėmis stengdavosi padėti kiekvienam į bėdą pakliuvusiam. Už darbus ir nuopelnus valstybės labai tarpukario Lietuvoje Kubiliūtė apdovanota aukščiausiais valstybiniais apdovanojimais.

1940 m. Lietuvą okupavus sovietams, o Lenkijai paskendus Antrojo pasaulinio karo audrose, Marcelė grįžta į mylimą Vilnių. Iš pradžių jos nuotaika kuo pakiliausia – pagaliau ji čia gali ramiai dirbuotis ir gyventi, bet greitai, išaiškėjus

tikriesiems okupantų kėslams ir prasidėjus masiniams gyventojų trėmimams, viskas pasikeičia. Netrukus vieną okupantą pakeičia kitas, sovietus – naciai. Ji aktyviai veikia pagrindinėje antinacinėje organizacijoje. Pasinaudodama plačiu pažinčių tinklu, Vilniuje padeda saugiai įsidarbinti iš Kauno geto pabėgusiai žydų paauglei mergaitei Irenai Veisaitei. Suaugusi Irena taps žymia teatro kritike ir Lietuvos kultūros veikėja, kuri Kubiliūtę atsimins su dideliu dėkingumu. 1944 m. vasarą karo frontas dar sykį atsirita iki Vilniaus, netrukus miestas vėl atsiduria sovietų rankose. Bičiulių ir pažįstamų raginama trauktis į Vakarus, kviečiama prisijungti prie jų ir gelbėtis Kubiliūtė griežtai atsisako – ji tikisi būsianti naudinga tėvynei ir jos žmonėms. Kilniems ketinimams sutrukdė sovietai – jau rugpjūčio antroje pusėje, vidury nakties jie pasibeldė į buto, kur Kubiliūtė nuomojosi kambarį, duris. Nespėjusi nė apsirengti ji pristatoma į saugumo būstinę. Sovietai klausinėjo apie viską – nuo Kubiliūtės užduočių ir darbo specifikos Lietuvos žvalgyboje, darbo ministerijoje, iki rezistencinės veiklos nacių okupacijos metais. M. Kubiliūtė bandančiam įsitvirtinti totalitariniam režimui buvo potenciali grėsmė. Už išdavikišką veiklą sovietai Marceli skyrė 5 m. tolimojoje Tiumenės srityje. Vis buvo siuntinėjama iš vienos vietos į kitą. Dėl silpnos sveikatos fizinio darbo dirbti negalėjo, tad daugiausia įsitaisydavo siuvyklose. Nors gyvenimo ir buities sąlygos buvo sunkios, Marcelės gebėjimas bendrauti su žmonėmis, draugiškas būdas, galiausiai, požiūris į gyvenimą lėmė, kad atšiauriame krašte ji nesugniužo ir nepalūžo.

1949 m. rudenį pasibaigus bausmės laikui jai pagaliau leista sugrįžti į Lietuvą. Deja, nei viename didžiajame mieste darbo surasti nesisėkė. Kaip ir įprasta, tai Marcelės nesustabdė – galiausiai ji įsidarbino ir apsigyveno Tauragėje. Bet širdis traukte traukė į Vilnių... Į mylimą miestą ji sugrįžta 1956 m. Galima sakyti, kad tai paskutinis jos sugrįžimas čia. Marcelės sveikata vis blogėja. Kaulų tuberkuliozė graužia kūną, bet ne šviesų protą ir ne valią gyventi, dirbti kitų labui. Yra žinių, kad net ir pati sunkiai besiversdama, nesveikuodama, siųsdavo paramą tremtiniam į Sibirą.

Po sunkios ligos M. Kubiliūtė mirė 1963 m. birželio 13-ąją. Palaidota Rusų kapinėse, netoliese Lietuvos karių savanorių, kuriuos pati laidojo Nepriklausomybės kovų metu.

Istorikė Erika Kripienė

Scenarijus ir piešiniai
MIGLĖ ANUŠAUSKAITĖ
Spalvos
TOMAS MITKUS

„Panelė su lape“
Lietuvos žvalgybos legenda

Išleido Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas,
Pilaitės pr. 19, LT-03113 Vilnius.

Tylioji Lietuvos žvalgybos herojė, kurios rankose 1919 m. buvo jaunos valstybės likimas. Šiame minime 125-ąsias Marcelės Kubiliūtės gimimo metines. Apie paslaptingosios Lietuvos žvalgybos legendos M. Kubiliūtės prasmingus darbus vardan Tėvynės, išmintį, drąsą ir įveiktus iššūkius norėjome papasakoti įdomiai, lengvai ir paprastai, kad ją prisimintų ir žinotų kiekvienas.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS SAUGUMO
DEPARTAMENTAS